



UDK 811.163.6'276

Davorin Dukič

Znanstveno-raziskovalno središče Koper

JEZIKOSLOVJE IN LITERARNA VEDA V *SLAVISTIČNI REVIJI* MED LETOMA 1978 IN 1990¹

Analiziranih je trinajst letnikov *Slavistične revije*. Pozornost je posvečena zasnovi revije, sestavi uredniškega odbora, dinamiki izhajanja števil, področjem obravnave, jeziku in avtorjem znanstvenih razprav. Analizirane so tudi temeljne sestavine t. i. znanstvenega aparata, kot se kažejo v razpravah omenjenega obdobja: izvlečki, opombe, povzetki in način navajanja literature oz. virov.

The author analyzes thirteen volumes of *Slavistična revija* e first focuses on the conceptual design of the journal, composition of the editorial board, dynamics of the publication of the journal, and on the areas, language, and authors of the scholarly articles. He then analyzes the key elements of the so-called scholarly apparatus, as evident in the articles from this period: abstracts, footnotes, summaries, and the methodology of citation of literature and sources.

Ključne besede: znanstveno besedilo, izvleček, opomba, povzetek, navedenka

Key words: scholarly text, abstract, footnote, summary, reference

1 Uvod

V pričujočem članku si skladno s konceptom dveh doslejšnjih tovrstnih analiz (Bonšek idr., 2008 in Novak, Godec, 2003) prizadevam raziskati značilnosti znanstvenih besedil v *Slavistični reviji* med leti 1978–1990. Analiziranih je 13 letnikov omenjene revije; posebna pozornost je posvečena sestavi uredništva, obsegu, jeziku in področjem razprav, avtorjem ter sestavinam t. i. znanstvenega aparata: ključnim besedam, izvlečkom, opombam, povzetkom, navedenkam ter seznamom literature in virov.

2 Analiza 13 letnikov *Slavistične revije*

2.1 Koncept in struktura revije

V analizo je bilo vzetih 13 letnikov *Slavistične revije*, periodičnega znanstvenega glasila, ki ga od l. 1948 dalje izdaja Slavistično društvo Slovenije. Kot nam povesta že naslov in podnaslov (*Časopis za jezikoslovje in literarne vede*), gre za revijo, katere ožje zanimanje je slovanski jezikovni in literarni svet s pomembnim poudarkom na

¹ Prispevek je nastal na podlagi seminarske naloge, ki sem jo v študijskem letu 2007/08 napisal v okviru podiplomskega predmeta Metodologija jezikoslovnega raziskovanja pod mentorstvom red. prof. dr. Ade Vidovič Muha.



slovenskem okolju. Že od začetkov je bilo vodilno poslanstvo revije prinašanje znanstvenih razprav z omenjenih področij.²

Zanimalo me je obdobje med letoma 1978 in 1990, se pravi letniki 26–38. Strukturo revije v tem času bi lahko v grobem razdelili na tri dele. Prvi, tehnično-organizacijski, vsebuje: naslovnico, ki poleg naslova in podnaslova³ prinaša še informacije o mesecu in letu izdaje, aktualnem letniku, zaporedni številki, številu strani, pa tudi izdajatelju (Slavistično društvo Slovenije) in založbi (Založba Obzorja Maribor); notranjo stran naslovnice, kjer so dvojezično (slovensko in angleško) navedeni vsebina številke, torej kazalo, in člani uredniškega odbora; notranjo stran zadnje platnice, kjer so v rubriki *Avtorjem* podane temeljne zahteve, usmeritve in navodila vsem, ki želijo v reviji objaviti lasten prispevek; zadnjo platnico, kjer rubrika *V oceno smo prejeli* obvešča o znanstvenih monografijah, ki jih je uredništvo dobilo v recenzijo. Drugi, osrednji del revije zajema znanstvene članke oz. razprave, zato ga je mogoče poimenovati razpravni del. Zadnji je t. i. nerazpravni del, ki ga tvori rubrika OCENE – ZAPISKI – POROČILA – GRADIVO, zbirka recenzij aktualnih znanstvenih izdaj, sestavkov ob smrti za znanost pomembnih osebnosti, poročil z raznih znanstvenih konferenc in srečanj ter popisov bibliografij.

2.2 Dinamika izhajanja, število in obseg števil

Slavistična revija je časopis, ki v osnovi izide štirikrat na leto, torej enkrat na četrtletje; prva številka v letu tako zajema mesece od januarja do marca, druga od aprila do junija, tretja od julija do septembra in četrta od oktobra do decembra. Pregled doslej izšlih števil kaže, da so možna odstopanja od tega pravila, saj občasno izide dvojna, včasih celo trojna številka. Če je številka običajna, vsebuje določeno število jezikoslovnih, literarnovednih in ostalih razprav z drugih področij. V kolikor je številka posvečena kakemu jubileju ali osebnosti in je sestavljena iz razprav, tematsko vezanih na vsebino jubileja oz. na delovanje osebnosti, ji lahko rečemo posebna oz. tematska številka;⁴ kot take bi lahko obravnavali tudi zbornike referatov z znanstvenih srečanj.

V obdobju 1978–1990 je izšlo 49 števil, od tega 40 običajnih in 9 posebnih. Slednje so bile številke: številka 3–4, dvojna številka 27. letnika (1979),⁵ 2. in 4. številka 29.

² Kot na podlagi v 1. številki revije objavljenega uvodnega prispevka prvega odgovornega urednika, Antona Ocvirka, ugotavljajo U. Bonšek idr. (2008: 52, 55–58), je bilo težišče zanimanja na začetku postavljeno na področje literarnih ved, vendar se prva in naslednje sestave uredništva napovedanega »preferiranja« literarnovednega niso držale, tako da sta bila deleža jezikoslovnih in literarnovednih razprav skozi leta bolj ali manj uravnotežena, nekaj pa je bilo tudi razprav z drugih področij; skupni imenovalec vsega objavljenega je bila humanistika.

³ Ta je poleg slovenščine zapisan tudi v angleškem prevodu: *Journal for Linguistics and Literary Sciences*.

⁴ Če je številka posvečena zgolj določeni znanstveni osebnosti ob jubileju ali smrti, pa ne prinaša tudi znanstvenih člankov, ki bi bili z osebnostjo kakorkoli povezani, je seveda ne moremo označiti za tematsko številko. Taki sta npr. 4. številka 31. letnika (1983), posvečena Marji Boršnik in Antonu Slodnjaku ob njuni smrti, in 3. številka 33. letnika (1985), posvečena akademiku Bratku Kreftu ob njegovi osemdesetletnici.

⁵ Gre za tematsko številko o Simonu Jenku, izdano ob priložnosti znanstvenega srečanja slavistov ljubljanske in celovške univerze, ki je potekalo v Celovcu 31. 5. in 1. 6. 1979, osrednja tema srečanja pa je bil Simon Jenko.



letnika (1981),⁶ 2. številka 31. letnika (1983),⁷ 3. številka 32. letnika (1984),⁸ 2. številka 33. letnika (1985),⁹ 1. številka 34. letnika (1986),¹⁰ 2. številka 36. letnika (1988)¹¹ in številka 1–3, trojna številka 37. letnika (1989).¹² Povprečna dolžina številke je okrog 128 strani, treba pa se je zavedati, da gre tu le za statistiko, konkretno se namreč najde kar nekaj odstopanj.¹³

2.3 Sestave uredniškega odbora

Obravnavano obdobje izhajanja je glede na odgovornega urednika *Slavistične revije* mogoče ločiti na dve podobdobji: v prvem je bil odgovorni urednik Jože Toporišič,¹⁴ v drugem pa Franc Zadravec. J. Toporišič, obenem tudi glavni urednik za jezikoslovje, je funkcijo odgovornega urednika opravljal do 3. številke 28. letnika (1980). V 26. letniku (1978) so bili v uredniškem odboru še Franc Jakopin, Jakob Rigler in Vatroslav Kalenić (vsi jezikoslovci), medtem ko so področje literarnih ved zastopali Boris Paternu (glavni urednik za literarne vede), France Bernik, Janko Kos, Fran Petre in Franc Zadravec; pri tem je potrebno izpostaviti, da glavna urednika za jezik in literarne vede do konca omenjenega obdobja ostaneta Jože Toporišič in Boris Paternu. Že v 1. številki naslednjega letnika (1979) v uredniškem odboru ni več Frana Petreta (smrt), tako da uredništvo do konca letnika deluje z enim članom manj. Takšno stanje je še v 1. in 2. številki 28. letnika (1980), v 3. številki pa pride do večjih sprememb: mesto odgovornega urednika prevzame Franc Zadravec (literarne vede), ki to funkcijo opravlja vse do konca analiziranega obdobja, torej do l. 1990. Poleg tega se v 3. številki iz uredništva poslovita Vatroslav Kalenić (umre l. 1981) in Franc Jakopin, pridružijo pa se trije novi člani: literarnovednik Jože Koruza ter jezikoslovca Tomo Korošec in Alenka Šivic Dular. V tej sestavi uredništvo deluje vse do 2. številke 33. letnika (1985), ko zaradi smrti Jakoba Riglerja izgubi enega člana. Do naslednjega osipa pri-

⁶ 2. številka je t. i. Kopitarjev zbornik, izdan ob priložnosti simpozija ob 200-letnici rojstva Jerneja Kopitarja, ki je bil v Ljubljani 21. in 22. 11. 1980. 4. številka je zbornik razprav ljubljanskih in celovških slavistov s t. i. Levstikovega srečanja v Ljubljani 21. in 22. 5. 1981.

⁷ Ta številka je zbornik referatov za IX. mednarodni kongres slavistov v Kijevu.

⁸ Gre za zbornik jezikoslovnih razprav, posvečen 400-letnici slovenskega jezikoslovja (l. 1584 so namreč izšle *Zimske urice* Adama Bohoriča, prva slovenska slovnica).

⁹ Tudi ta številka je zbornik razprav, in sicer s slavističnega srečanja univerz v Ljubljani in Celovcu, ki je potekalo v Ljubljani med 16. in 18. 5. 1985, posvečeno pa je bilo aktualnim slovstvenim in jezikoslovnim raziskavam.

¹⁰ Gre za tematsko številko, izdano ob priložnosti znanstvenega srečanja ob 1100. obletnici Metodove smrti, ki je 11. 12. 1985 potekalo v Ljubljani.

¹¹ Gre za zbornik referatov za X. mednarodni slavistični kongres v Sofiji.

¹² Številka je t. i. Riglerjev zbornik, posvečen šestdesetletnici rojstva jezikoslovca Jakoba Riglerja (1929–1985).

¹³ Najkrajša je 1. številka 32. letnika (1984) z 68 stranmi, najdaljša pa Riglerjev zbornik s 384 stranmi.

¹⁴ Jože Toporišič je postal odgovorni urednik l. 1970, zaslužen pa je za oblikovno poenotenje revije, ki zajema uvedbo danes sicer variantne, vendar še vedno značilne rjavordeče naslovnice in prav tako še danes aktualnega podnaslova, enotnega načina številčenja strani, rubrik *V oceno smo prejeli* ter *Avtorjem*, pa tudi novo poimenovanje nerazpravnega dela z OCENE – ZAPISKI – POROČILA – GRADIVO. Poleg tega je bil za časa Toporišičevega urednikovanja imenom avtorjev razprav dodan naziv njihovih institucij, uvedeni pa so bili tudi dvojezični izvlečki (Bonšek idr. 2008: 60–61).



de v 36. letniku (1988); od 1. številke dalje v odboru ni več Alenke Šivic Dular, sredi leta pa umre Jože Koruza (v odboru je še prve tri številke). V 4. številki istega letnika se uredništvu pridruži Aleksandra Derganc (jezikoslovje). V naslednjem, 27. letniku (1989) se uredniški odbor okrepi z Matjažem Kmeclom (literarne vede), Varjo Cvetko Orešnik (jezikoslovje) ter v 4. številki z Aleksandrom Skazo (literarne vede). Zadnja sprememba v obravnavanem obdobju se zgodi v letniku 38 (1990), ko po 1. številki iz odbora izstopi Matjaž Kmecl.

Preglednica 1: Razmerje med jezikoslovci in literarnovedniki v uredniškem odboru po letnikih

| Letnik in številke | Število vseh članov uredniškega odbora | Jezikoslovje | Literarne vede |
|--------------------|--|--------------|----------------|
| 26 (1–4) | 9 | 4 | 5 |
| 27 (1–4) | 8 | 4 | 4 |
| 28 (1–2) | 8 | 4 | 4 |
| 28 (3–4) | 9 | 4 | 5 |
| 29 (1–4) | 9 | 4 | 5 |
| 30 (1–4) | 9 | 4 | 5 |
| 31 (1–4) | 9 | 4 | 5 |
| 32 (1–4) | 9 | 4 | 5 |
| 33 (1) | 9 | 4 | 5 |
| 33 (2–4) | 8 | 3 | 5 |
| 34 (1–4) | 8 | 3 | 5 |
| 35 (1–4) | 8 | 3 | 5 |
| 36 (1–3) | 7 | 2 | 5 |
| 36 (4) | 7 | 3 | 4 |
| 37 (1–3) | 9 | 4 | 5 |
| 37 (4) | 10 | 4 | 6 |
| 38 (1) | 10 | 4 | 6 |
| 38 (2–4) | 9 | 4 | 5 |

Iz zgornje preglednice je razvidno, da se je skupno število članov uredniškega odbora v analiziranem obdobju precej spreminjalo (največ jih je bilo 10, najmanj 7). Druga opazna značilnost je večje število literarnih teoretikov in literarnih zgodovinarjev v uredništvu; če zanemarimo izenačenje v 27. letniku (1979) in prvih dveh številkah 28. letnika (1980), je njihov delež konstantno višji od deleža jezikoslovcev, do največjega nesorazmerja pa pride v 36. letniku (1988), tedaj je namreč literarnovednih znanstvenikov 5, jezikoslovca pa le 2. Kljub temu med deležema jezikoslovnih in literarnovednih razprav ni opaznejših nesorazmerij. Še več, kljub temu, da mesto odgovornega urednika v 3. številki 28. letnika prevzame literarni teoretik in zgodovinar Zadravec, uredniškega koncepta svojega predhodnika, jezikoslovca Toporišiča, oblikovno ne spreminja; tako torej »Zdravčeva« *Slavistična revija* ohrani kontinuiteto Toporišičevega obdobja.¹⁵

¹⁵ Glej opombo 14.



2.4 Analiza razpravnega dela Slavistične revije

2.4.1 Število in obseg razprav

V analiziranih 13 letnikih *Slavistične revije* je izšlo 336 znanstvenih razprav, v povprečju 26 na letnik.¹⁶ Posamezna številka vsebuje povprečno 7 razprav, vendar so lahko od številke do številke razlike v številu razprav dokaj velike.¹⁷ Povprečna dolžina razprave je nekje okrog 14 strani, dejanskost pa pokaže precej pestrejšo sliko.¹⁸

2.4.2 Področja in tematika razprav

Glavni področji, ki ju razprave prinašajo, sta po pričakovanju jezikoslovje in književnost. V jezikoslovju je prisoten tako diahroni kot sinhroni pogled na jezik; največ jezikoslovnih razprav se dotika pojavov v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku, obdelovane so tako rekoč vse ravnine jezikovnega sistema, veliko razprav posega v zgodovinsko slovnico oz. v raziskovanje etimologij in nastanka knjižnega jezika, prisotno je ukvarjanje s sociolingvističnimi in besediloslovnimi vprašanji, kar nekaj je tudi primerjalnega (zlasti slovanskega) jezikoslovja, slovaropisja in dialektologije. Na področju literarnih ved zasledimo največ o slovenski književnosti, čeprav tudi zanimanje za svetovno književnost ne zaostaja veliko; obdelovane so vse literarne zvrsti (lirika, epika, dramatika) ter mnoge literarne vrste, in sicer tako z literarnoteoretskega kot z literarnozgodovinskega vidika (vidika se menjavata, nekajkrat pa se tudi prepletata), pogosto srečamo primerjalno metodo, vprašanja verzologije in naratologije, je pa občutno več razprav o književnosti preteklih obdobij kot o sodobni književnosti. Nekaj razprav je takih, ki jim je težko najti mesto v enem ali drugem od obeh glavnih področij in ki jim tako najbolj ustreza oznaka »drugo«; sem se da uvrstiti razprave, v katerih se prepletajo tako vprašanja jezika kot vprašanja književnosti, biografske in zgodovinsko obarvane obravnave življenj pomembnih (jezikoslovnih in književnih) ustvarjalcev, razprave o korespondenci znamenitežev ipd.¹⁹

¹⁶ Z razpravami »najbogatejši« letnik je 37. (1989), ki prinaša 38 razprav, medtem ko jih ima najmanj, 18, letnik 26 (1978).

¹⁷ Razpravno »skromni« sta npr. prvi številki 26. in 27. letnika (1978, 1979), vsaka namreč vsebuje le po 3 razprave. Glede zgornje meje števila razprav je treba izpostaviti 4. številko 29. letnika (1981), zbornik razprav z Levstikovega srečanja ljubljanskih in celovških slavistov, z 18 razpravami, pa tudi trojno številko 37. letnika (1989), Riglerjev zbornik, s kar 31 razpravami.

¹⁸ S 3 stranmi je najkrajša razprava A. Šivic Dular Od kod priimek Tulščak? (*SR* 32/3 (1984), 288–291), z 48 stranmi najdaljša pa razprava J. Toporišiča Tvorbeni model slovenskega knjižnega jezika (*SR* 36/2 (1988), 133–180). Za 1 stran daljša od slednje je sicer razprava M. Pirnat Stilna analiza besedila s stališča upovedovalnih določitev, vendar gre tu za razpravo v dveh delih (*SR* 31/1, 31/2 (1983), 9–35, 153–174). Še ena razprava, razdeljena na dva dela, je sicer krajša (37 strani) Lexicalische Übereinstimmungen im Nordwestlichen Südslawischen avtorja G. Neweklowskega (*SR* 35/1, 35/2 (1987), 3–16, 187–209). Pri tem se postavlja vprašanje, zakaj se nekatere obsežnejše razprave delijo na dva dela, medtem ko so druge, sicer primerljivo obsežne, v enem kosu.

¹⁹ Tipična primera tovrstnih besedil sta razprava T. Kurenta Pismo Loiusa Adamiča sestri Tončki 7. oktobra 1926 (*SR* 29/3 (1981), 317–23) in razprava M. Benedika Cerkveno-politično ozadje Kocljevega delovanja v okviru poslanstva Cirila in Metoda (*SR* 34/1 (1986), 59–65).



Med analiziranimi razpravami je jezikoslovnih 162, literarnovednih 145 in drugih 29. Razmerje v odstotkih je torej tako: jezikoslovje pokriva 48,5 %, literarne vede 42,9 in drugo 8,6 % vseh razprav.²⁰

Preglednica 2: Število razprav s posameznih področij po letnikih

| Letnik | Število razprav s področja jezikoslovja | Število razprav s področja literarnih ved | Število razprav s področja »Drugo« |
|-----------|---|---|------------------------------------|
| 26 (1978) | 6 | 10 | 2 |
| 27 (1979) | 4 | 15 | / |
| 28 (1980) | 12 | 12 | 1 |
| 29 (1981) | 15 | 16 | 4 |
| 30 (1982) | 8 | 7 | 5 |
| 31 (1983) | 12 | 15 | 1 |
| 32 (1984) | 13 | 7 | 2 |
| 33 (1985) | 13 | 16 | 1 |
| 34 (1986) | 15 | 8 | 5 |
| 35 (1987) | 7 | 12 | 4 |
| 36 (1988) | 9 | 15 | 2 |
| 37 (1989) | 31 | 7 | / |
| 38 (1990) | 16 | 6 | 2 |
| | 162 | 145 | 29 |

Iz preglednice (2) je razvidno, da je bilo razmerje med dvema glavnima področjema po posameznih letnikih približno uravnoteženo, izstopajo le letnik 27 (literarnovednih razprav je 11 več kot jezikoslovnih), letnik 34 (jezikoslovnih razprav je 7 več kot literarnovednih), letnik 37 (jezikoslovnih razprav je 24 več kot literarnovednih) in letnik 38 (jezikoslovnih razprav je 10 več kot literarnovednih). Po opravljenem pregledu letnikov se zdi, da se uredništvo pri razvrščanju razprav po posameznih številkah glede področij ni držalo nobenega posebnega pravila. Včasih se sicer zgodi, da se razprave z različnih področij v neki številki enakomerno izmenjujejo ali pa bloku jezikoslovnih sledi blok literarnovednih razprav (in obratno), vendar so ti primeri preredki, da bi mogli iz njih izpeljati kakršenkoli sistem.²¹ Izstopajo le številke, kjer so objavljene samo jezikoslovne ali samo literarnovedne razprave.²²

²⁰ Lahko torej ugotovimo, da je navkljub konstantno večjemu deležu literarnih teoretičnikov in zgodovinarjev v uredniškem odboru po številu razprav v prednosti jezikoslovje.

²¹ V tem pogledu velja kot izstopajočo izpostaviti 2. številko 33. letnika (1985), v kateri je razvrstitev razprav po področjih pregledno razvidna že iz kazala (označena je z: I. Jezik in II. Književnost). Druga številka s tako pregledno razdelitvijo v kazalu je Riglerjev zbornik 37. letnika (1989), ki sicer vsebuje same jezikoslovne razprave, vendar so te sistematično ločene po podpodročjih: I. Glas in naglas; II. Besedne zveze, besede, oblike; III. Narečja in jeziki; IV. Jeziki in jezikoslovja.

²² Številki s samimi jezikoslovnimi razpravami sta 2. številka 34. letnika (1986) in Riglerjev zbornik 37. letnika; številke, ki prinašajo le literarnovedne razprave, so 1. številka 26 letnika (1978), 1. številka 27. letnika (1979), 3. številka 34. letnika (1986) in 4. številka 37. letnika (1987).



2.4.3 Jezik razprav

V navodilih avtorjem je navedeno, da »naj bodo prispevki pisani v slovenskem jeziku (izjemoma tudi v drugih slovanskih jezikih ali v angleščini, nemščini, francoščini, italijanščini)« (SR 26/1 (1978), notranja stran zadnje platnice). Po pregledu 13 letnikov ugotovimo, da je največ razprav zares v slovenščini, in sicer 289, pri čemer je 21 prevodov iz tujih jezikov. Drugi najpogostejši razpravni jezik je srbohrvaščina, ki se pojavlja v 20 primerih, sledita nemščina s 14 in angleščina z 8 razpravami. V 2 razpravah se pojavlja ruščina, v po 1 pa makedonščina, poljščina in francoščina.²³

2.4.4 Avtorji razprav

Avtorji razprav so v največji meri Slovenci, precejšen delež zajemajo še avtorji iz (takratnega) jugoslovanskega in širšega slovanskega prostora, kar nekaj pa jih je tudi iz avstrijskega in ameriškega okolja. Večinoma gre za znanstvenike, delujoče na slovenskih in tujih znanstvenih, raziskovalnih in pedagoških ustanovah, kakršne so različne fakultete, akademije, inštituti ipd.²⁴

V letih 1978–1990 je v *Slavistični reviji* objavilo prispevke 149 avtorjev.²⁵ Kot se kaže že iz nesorazmerja med številoma avtorjev in razprav, so nekateri objavili več kot en prispevek. Avtor z največ, 19, prispevki je Jože Toporišič, na drugem mestu je s 14 prispevki France Bernik, na tretjem Franc Zadravec s 13 prispevki, četrto mesto pa si delita Janko Kos in Velimir Gjurin, ki imata vsak po 12 prispevkov. Sledijo Boris Paternu (11 prispevkov), Tomo Korošec (10), Ada Vidovič Muha (9 prispevkov) in Tone Pretnar (9; 2 v soavtorstvu). Med »plodovitejšimi« avtorji je treba izpostaviti še Alenko Šivic Dular (7 prispevkov), Nino Mečkovsko, Alojza Jembriha in Mirana Hladnika (vsak po 6 prispevkov, Hladnik 1 v soavtorstvu) ter Martino Orožen, Marka Snoja, Gerharda Neweklowskega in Metko Furlan (vsak po 5 prispevkov). Skupno mesto si vsak s po 4 razpravami delijo Aleksander Skaza, Janez Rotar, Jakob Rigler, Heinz Dietrich Pohl in Joža Mahnič. Ostali avtorji imajo objavljene 3 razprave in manj. Zanimivo je, da sta le 2 prispevka taka, pod katera se je podpisal več kot 1 avtor.²⁶ Nekaj razprav je izšlo po smrti njihovih avtorjev.²⁷

²³ Izpostavimo, da je jezikovno najpestrejši že tolikokrat omenjeni Riglerjev zbornik iz 37. letnika (1989), saj vsebuje razprave v slovenskem, srbohrvaškem, angleškem, francoskem, poljskem in ruskem jeziku.

²⁴ Npr. Filozofska fakulteta v Ljubljani, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Pedagoška fakulteta v Mariboru, Zgodovinski arhiv v Zadru, Filozofska fakulteta v Sarajevu, Jagelonska univerza v Krakovu, Univerza za izobraževalne znanosti v Celovcu, Univerza v Minsku, Fakulteta za književnost in filozofijo v Trstu, Londonska univerza, Pensilvanijska državna univerza itd.

²⁵ Od tega je slovenskih avtorjev 95, tujih pa 54; razmerje med slovenskimi in neslovenskimi avtorji je torej 64 % proti 36 %.

²⁶ Tone Pretnar in Nenad Šučur, Umetniška možnost ljudskega osmerca in deseterca v poeziji aljamiado 16. in 17. stoletja, SR 28/4 (1980), 448–55.

Miran Hladnik in Tone Pretnar, Bravničarjevi posegi v besedilo Cankarjevega Pohujšanja, SR 34/3 (1986), 316–19.

²⁷ Npr. Jakob Rigler, Karakteristika glasoslovja v govoru Ribnice na Dolenjskem, SR 34/4 (1986), 169–92; Štefan Barbarič, Slovensko seznanjanje s slovaško književnostjo, SR 36/3 (1988), 239–49.

2.4.5 Ključne besede

Ključne besede so očitno tisti element znanstvenega besedila, katerega pojav je novejšega datuma, saj se v 336 razpravah ne pojavijo niti enkrat samkrat.²⁸

2.4.6 Tip, jezik in obseg izvlečkov

V navodilih avtorjem iz 1. številke 26. letnika (1978) je naročeno, da se mora razpravam priložiti posebno besedilo za sinopsis (tako je poimenovan izvleček), ki naj informira o rezultatih razprave; besedilo mora biti v dvojniki (torej tako v slovenščini kot v tujem jeziku). V 2. številki letnika 28 (1980) je k temu dodano, da se v sinopsisu ne sme poročati o metodi in/ali tehniki, uporabljeni v razpravi. N. Novak in L. Godec (2003: 418) izvleček definirata kot samostojno enoto razprave, ki se nahaja takoj za naslovom in je neodvisna od povzetka na koncu. Pri razvrščanju izvlečkov analiziranih razprav sem se držal tipologije omenjenih avtoric, ki izvlečke delita na problemsko-predstavitvene, povzermalne ali tematske in mešane.²⁹

Le 3 razprave od vseh analiziranih nimajo izvlečkov.³⁰ Vseh ostalih 333 razprav ima izvlečke v slovenskem in angleškem jeziku. Rečemo lahko, da so v povprečju precej krajši od povzetkov, čeprav se njihove dolžine od razprave do razprave razlikujejo; nekateri so res dokaj obsežni, medtem ko pri drugih predstavlja izvleček ena sama poved.³¹

Preglednica 3: Delež izvlečkov po razpravnih področjih

| Področje razprav | Problemsko-predstavitveni izvlečki | Povzermalni izvlečki | Mešani izvlečki |
|------------------|------------------------------------|----------------------|-----------------|
| Jezikoslovje | 33 | 66 | 59 |
| Literarne vede | 59 | 52 | 35 |
| Drugo | 6 | 19 | 4 |
| | 98 | 137 | 98 |

²⁸ N. Novak in L. Godec (2003: 415) ugotavljata, da se ključne besede kot del sekundarnega besedila v *Slavistični reviji* pojavijo šele z letnikom 49 (2001).

²⁹ 1) Problemskopredstavitveni izvlečki so nekakšni skrajšani povzetki, v ospredju pa imajo informativno funkcijo; bralcu prinašajo informacije o temi, namenu in metodah razprave, pogosto tudi o izsledkih oz. rezultatih, ter se osredotočajo na novosti, posebnosti pričujoče razprave (prepoznamo jih po naslednjih formulacijah: *Članek proučuje ...*, *Prispevek je predstavitev ...*, *V razpravi raziskujem ...*, *Avtor razmišlja ...*, *Razprava obravnava ...* ipd.). 2) Povzermalni/tematski izvlečki v ospredju postavljajo poučevalno funkcijo, saj bralca didaktično seznanjajo s širšim raziskovalnim področjem razprave, ne nanašajo se na avtorja ali na razpravo samo, ampak na z njo povezane vsebine, probleme in teme; gre torej za popolnoma samostojna besedila, ki bi lahko bila objavljena kjerkoli. So kot nekakšni dodatni uvodi. 3) Mešani izvlečki vsebujejo elemente prejšnjih dveh tipov (Novak in Godec 2003: 418–25).

³⁰ F. Bernik, Janežičev pogled na povest in novelo, *SR* 26/2 (1978), 193–97.

S. Babić, Tvorba samostalnikov s priponskimi obrazili na -ka, *SR* 26/4 (1978).

A. Šivic Dular, Območje znanstvenega zanimanja Franceta Bezljaja, *SR* 28/4 (1980), 371–77.

³¹ Primer daljšega izvlečka, ki se razteza čez 13 vrstic, najdemo v razpravi M. Orožen Molitveni obrazci starejših obdobj v osrednjeslovenskem in vzhodnoslovenskem knjižnem jeziku, *SR* 34/1 (1986), 35–57. Krajši izvleček v 1 povedi in 2 vrsticah je v razpravi A. Šivic Dular Od kod priimek Tulščak?, *SR* 32/3 (1984), 288–91.



Iz preglednice (3) razberemo, da je največ povzermalnih izvlečkov, medtem ko sta deleža problemskopredstavitvenih in mešanih izenačena. Pri jezikoslovnih razpravah prevladujejo povzermalni izvlečki, problemskopredstavitveni so komaj na tretjem mestu; pri literarnovednih razpravah so po pogostosti na prvem mestu problemskopredstavitveni, na zadnjem pa mešani izvlečki. Bolj kot z razpravnim področjem lahko določen tip izvlečka povezujemo z določenim avtorjem, čeprav lahko tudi posamezen avtor uporablja različne tipe izvlečkov.³²

2.4.7 Tip in število opomb

T. i. opombe pod črto se pojavljajo v 301 razpravi, 35 razprav pa jih nima; razmerje je torej 89 % proti 11 % v prid opombam. V razpravah, ki opombe imajo, je najvišje število opomb 158,³³ najnižje pa 1.³⁴ Povprečno število opomb na razpravo je 27.³⁵

In za kakšne vrste opomb gre? Pri analizi sem se oprl na tipologijo N. Jakop (2001), ki opombe deli na obvestilne, mnenjske in mešane.³⁶ Po opravljenem pregledu je mogoče ugotoviti, da v razpravah prevladujeta obvestilni in mešani tip opomb. Znotraj obvestilnega so sklicevalne in citatne opombe razporejene približno enakomerno, manj je usmerjevalnih. Pri mnenjskih opombah so po pogostosti na prvem mestu pojasnjevalne opombe, sledijo terminološke in utemeljevalne opombe ter opombe zanimivosti, najmanj pa je metodoloških, opozorilnih, vrednotenjskih in problemskih opomb. Podobno kot pri izvlečkih tudi tu ni opaziti posebne povezave med področjem razprave in tipom opomb, čeprav na splošno v jezikoslovnih razpravah vlada večja pestrost opomb kot v literarnovednih, kjer izrazito prevladujejo obvestilne opombe.³⁷

³² Skorajda izključno problemskopredstavitvene izvlečke srečamo npr. v razpravah F. Bernika, medtem ko J. Toporišič uporablja večinoma povzermalne izvlečke. Avtor, ki v svojih razpravah uporablja vse tri tipe izvlečkov, je npr. B. Paternu.

³³ J. Toporišič, Norma in predpis v Kopitarjevi slovnici, *SR* 29/2 (1981), 123–48.

³⁴ L. Dolinar, O metričnih načelih Stritarjevega verza, *SR* 33/3 (1985), 387–400.

T. Srebot Rejec, Zveze dveh zapornikov v slovenščini in angleščini, *SR* 38/3 (1990) 265–84. Opombi v obeh razpravah sta označeni z zvezdico.

³⁵ Povprečje je izračunano samo za tiste razprave, kjer se opombe pojavljajo.

³⁶ 1) Obvestilne opombe ne izražajo avtorjevega mnenja, ampak vsebujejo podatke, ki so pomembni za razumevanje jedrnega besedila, in citate; avtorica jih nadalje deli na sklicevalne (navajajo vir citata, povzetka, primera), citatne (vsebujejo citat) in usmerjevalne (usmerjajo na določena mesta v jedrnem besedilu). 2) V mnenjskih opombah avtor izraža svoja stališča do določenega problema; ločijo se na vrednotenjske (avtor izraža pozitiven ali negativen odnos do nekega stališča v jedrnem besedilu), utemeljevalne (avtor utemeljuje svoje stališče), pojasnjevalne (avtor dodatno pojasnjuje in razjasnjuje določen del jedrnega besedila), opombe zanimivosti (vsebujejo zanimivo zastranitev, ki bi zmotila tok jedrnega besedila), opozorilne (avtor opozarja, kaj mora bralec upoštevati, če hoče popolnoma razumeti vsebino jedrnega besedila), problemske (spodbujanje k nadaljnjim raziskavam in razmišljanjem), terminološke (razlaga strokovnih terminov) in metodološke (pojasnjevanje oz. opisovanje znanstvene in raziskovalne metode). 3) V mešanih opombah gre za prepletanje značilnosti obvestilnih in mnenjskih opomb (Jakop 2001: 43–50).

³⁷ Bogate po številu, obsegu in raznolikosti opomb so npr. razprave J. Toporišiča in V. Gjurina, malo, velikokrat sploh nič, pa je opomb v razpravah B. Paternuja in F. Zadravca; tudi kadar v slednjih opombe so, so brez izjeme obvestilne.

2.4.8 Obseg in jezik povzetkov

Povzetek je od razprave ločeno besedilo, ki se pojavlja na koncu, in v katerem so strnjeno predstavljeni rezultati oz. ugotovitve raziskave, navede morebitne pomanjkljivosti in nakazana smer prihodnjih raziskav z obravnavanega področja.

Od vseh analiziranih razprav jih 9 nima povzetka. Pri ostalih 327 je težko govoriti o povprečni dolžini povzetkov, saj se po obsegu zelo razlikujejo in zajemajo od nekaj vrstic do nekaj strani odstavčno členjenega besedila. Najpogostejši jezik povzetkov je angleščina (pojavlja se v 133 povzetkih), na drugem mestu je nemščina (86 povzetkov), na tretjem ruščina (54; vsi povzetki v ruščini so pisani v cirilici), sledijo slovenščina (31), italijanščina (8), francoščina in poljščina (vsaka po sedemkrat) ter 1 povzetek v slovaščini. Navodilo avtorjem, da morajo biti slovenskim razpravam priloženi povzetki v tujem jeziku, je dosledno upoštevano, medtem ko pravilo, da morajo biti tujejezični prispevki opremljeni s slovenskimi povzetki, kršijo nekatere srbohrvaške razprave.³⁸ Zdi se, da je avtorjem dovoljena svobodna izbira jezika povzetkov; velika večina tistih, ki imajo v analiziranem obdobju objavljenih več razprav, uporablja različne jezike od povzetka do povzetka;³⁹ enkrat je razlog za izbiro določenega jezika očitno okolje, kjer avtor živi,⁴⁰ spet drugič po vsej verjetnosti tematika razprave.⁴¹ Omeniti velja, da v prvih treh analiziranih letnikih (torej od 1978 do 1980) kot jezik povzetkov prevladuje ruščina,⁴² že v letniku 1981 pa pride do obrata v prid angleščini in nemščini; ta trend se nato nadaljuje vse do letnika 1990.⁴³

2.4.9 Navedenke, seznam literature in virov

Navedenke so tisti del znanstvenega besedila, ki kaže na njegovo medbesedilnost; v njih namreč avtor besedila navede v skrajšani obliki ime avtorja, letnico izida in številko strani dela, iz katerega je črpal določene misli ali podatke za svojo razpravo. Navedenke so povezane s seznamom literature na koncu prispevka, kjer so razvezane v neskrajšano obliko. Z literaturo je mišljena znanstvena podlaga (članki, monografije), na katero se avtorji v jedrnem besedilu sklicujejo oz. katere poznavanje je pomembno za optimalno razumevanje pričujoče razprave, medtem ko je seznam virov seznam gradiva, ki ga je avtor v raziskavi analiziral.

³⁸ Npr. Zoran Konstantinović, Pristvo fenomenologije u savremenoj metodološkoj misli nauke o književnosti, *SR* 32/4 (1984), 293–302; Alojz Jembrih, Rukopisni umetak u Vramčevoj Postilli (1586), *SR* 37/1–3 (1989), 295–308. Prva razprava ima povzetek v nemščini, druga v angleščini.

³⁹ Izjeme so npr. T. Korošec, V. Gjurin in J. Toporišič, ki se (z redkimi izjemami) poslužujejo angleščine.

⁴⁰ Razprave zamejskih Slovencev v Italiji, npr. M. Pirjevec in P. Merkuja, imajo brez izjeme povzetke v italijanščini.

⁴¹ Razprava F. Zadravca Srečko Kosovel (1904–1926) in ruski pesniški konstruktivizem – podobnosti in razločki (*SR* 36/2 (1988), 195–215) ima povzetek v ruščini, razprava F. Bernika Heinrich Heine in slovenska literatura (*SR* 37/4 (1989), 429–43) pa v nemščini.

⁴² Razmerje med ruščino in vsemi drugimi jeziki skupaj je tedaj 35 povzetkov proti 33 v prid ruščini, v naslednjih desetih letih pa se ruščina v povzetkih pojavi le še devetnajstkrat.

⁴³ Obrat časovno sovпада z zamenjavo odgovornega urednika, do katere je prišlo v 3. številki 28 letnika (1980).



V letih 1978–1990 je bilo v *Slavistični reviji* vprašanje navedenk ter seznamov literature in virov urejeno zelo neenotno.⁴⁴ Posledično smo priča izredno različnemu identificiranju referenc: 232 razprav, torej 69 %, navedenk in seznamov nima, večina teh rešuje navajanje literature in virov z obvestilnimi opombami;⁴⁵ 57 razprav vsebuje tako navedenke kot seznam literature, ki pa je različno poimenovan (seznam literature, seznam navedenk, seznam odnosnic, seznam referenc, bibliografija);⁴⁶ v 30 razpravah se pojavljajo le navedenke, ki so razvezane kar v jedrnem besedilu ali pa niti to ne;⁴⁷ 10 razprav je takih, ki imajo le seznam literature;⁴⁸ v 3 razpravah najdemo ločena seznama literature in virov;⁴⁹ enkrat se pojavijo navedenke in na koncu skupen seznam literature in virov;⁵⁰ enkrat naletimo na skupen seznam literature in virov.⁵¹

2.5 Nerazpravni del Slavistične revije

Nerazpravni del *Slavistične revije* predstavlja rubrika OCENE – ZAPISKI – POROČILA – GRADIVO, ki se nahaja v drugem delu revije, za znanstvenimi razpravami. V njej najpogosteje srečamo recenzije jezikoslovnih in literarnovednih znanstvenih publikacij, sestavke ob smrti priznanih strokovnjakov in znanstvenikov,⁵² poročila z znanstvenih srečanj oz. simpozijev in razne bibliografske sezname, etimološko ter dialektološko gradivo; je tudi prostor za znanstvene polemike.⁵³ Rubrika je različno obsežna, od 2 pa vse do 89 strani,⁵⁴ lahko pa se zgodi, da se niti ne pojavi.⁵⁵ Vsebuje

⁴⁴ O tem priča že dejstvo, da v prvih 12 letnikih analiziranega obdobja način navajanja literature in virov v navodilih avtorjem sploh ni omenjen. Sistematično in obširno se o tem vprašanju začne pisati šele v navodilih letnika 38 (1990), kjer se za navajanje literature našteje tri možnosti: v tekočem razpravnem besedilu, pod črto na isti strani ali v seznamih literature. Kadar se v razpravnem besedilu pojavljajo navedenke, mora na koncu razprave obvezno slediti seznam literature. Če slednjega ni, je potrebno bibliografske podatke izpisati kar v tekočem besedilu, lahko pa tudi v opombah pod črto (torej v obvestilnih opombah, op. D. D.) (Navodila avtorjem, SR 38/1 (1990), notranja stran zadnje platnice).

⁴⁵ Od tod visok delež le-teh v analiziranih razpravah. Primer ene takšnih je razprava K. Podbevšek Menjavanje izraznih prvin v sodobni slovenski dramatik, SR 29/1 (1981), 43–68.

⁴⁶ Npr. V. Gjurin, Ob *Glasbilih in izvajalcih*, SR 31/4 (1983) 289–318. Nasploh so Gjurinove razprave zgleden primer uporabljanja navedenk in seznamov literature.

⁴⁷ Npr. T. Pretnar, Četrtri Levstikov program iz leta 1858?, SR 31/4 (1983), 425–29.

⁴⁸ Npr. T. M. S. Priestly, O popolni izgubi srednjega spola v selščini: enodobni opis, SR 32/1 (1984), 37–47.

⁴⁹ Npr. C. Kenda Jež, Gombrowicz po slovensko, SR 36/4 (1988), 359–74.

⁵⁰ P. Zablatnik, Drabosnjakova *Komedija od zgubleniga sina*, SR 33/2 (1985), 259–70.

⁵¹ S. Sirk, Fantastično in fantastična literatura, SR 36/4 (1988), 399–417.

⁵² Zanimivo je, da se sestavki, posvečeni rojstnodnevnim jubilejem, pojavljajo na začetku revije, torej še pred razpravnimi delom, od katerega se razlikujejo še po ležečem tisku. Zastavlja se vprašanje, zakaj tudi ti prispevki niso vključeni v rubriko OCENE – ZAPISKI – POROČILA – GRADIVO.

⁵³ Polemično naravnani je npr. sestavek J. Riglerja in J. Toporišiča z naslovom Komentar k načrtu pravil slovenskega pravopisa; ta se v 5 delih, ki skupaj štejejo 184 strani, razteza kar čez tri letnike revije (SR 26/2 (1978) – 28/3 (1980)).

⁵⁴ V drugem primeru, gre za 2. številko 27. letnika (1979), obsegovno celo preseže razpravni del, ki ima 70 strani.

⁵⁵ To se pogosto dogaja v tematskih oz. posebnih številkah.



vsakič različno število prispevkov, najmanj enega⁵⁶ in največ 11,⁵⁷ njihovi sestavni elementi pa so (v tem vrstnem redu): naslov sestavka, sestavek sam, ime avtorja in institucija, kjer je avtor zaposlen.

Po pregledu 178 sestavkov, kolikor jih šteje rubrika v analiziranih 13 letnikih, se zdi, da poleg »standardnih« prispevkov (recenzije, krajši sestavki, polemike, bibliografije) vsebuje tudi take, ki izkazujejo značilnosti znanstvenih razprav – poleg znanstvene obravnave tematike tudi opombe, povzetke in celo seznam literature. Za slednje je nenavadno, da se avtorji niso odločili za objave v obliki člankov v razpravnem delu revije.⁵⁸

3 Zaključek

Na formalni ravni so razpoznavne lastnosti znanstvenega besedila ključne besede, izvleček oz. synopsis, opombe pod črto, povzetek, navedenke ter seznam literature in/ali virov.

Analiza 13 letnikov *Slavistične revije* je pokazala dokaj veliko enotnost objavljenih znanstvenih besedil, pa tudi nekaj odstopanj. Tako nobena od razprav ne vsebuje ključnih besed, skoraj vse pa imajo izvlečke v slovenščini in angleščini ter tujejezične povzetke. Zdi se, da med tipom izvlečka in razpravnim področjem ni posebne povezave. Pogoste so opombe pod črto, največkrat obvestilne in mešane, medtem ko je vprašanje identifikacije literature in virov manj enotno; verjetno gre veliko število obvestilnih opomb pripisati odsotnosti navedenk in seznamov literature ter virov. Povprečno znanstveno besedilo, ki je izšlo v *Slavistični reviji* med letoma 1978 in 1990, ima slovenskega avtorja in je napisano v slovenskem jeziku. Dolgo je 14 strani in ima 27 opomb pod črto, ki so pretežno obvestilne in mešane, v manjši meri mnenjske. Velika verjetnost je, da ne vsebuje navedenk ter seznamov literature in virov. Na začetku ima izvleček v slovenskem in angleškem besedilu, na koncu pa povzetek v angleščini, nemščini ali ruščini. Najverjetneje obravnava kako jezikovno ali književno temo oz. problem.

V obravnavanem obdobju prevladujejo v uredniškem odboru literarni teoretiki in zgodovinarji, vendar to ne vpliva na delež razprav; tako je največ jezikoslovnih, sledijo literarnovedne in na koncu razprave z drugih področij.

VIR

Slavistična revija 26–38 (1978–1990).

⁵⁶ Npr. SR 31/4 (1983).

⁵⁷ SR 26/1 (1978).

⁵⁸ Navedimo tu sestavek M. Hladnika Sodobno zahodno raziskovanje trivialne literature (SR 29/1 (1981)) s 40 opombami, sestavek F. Ferluge Petronio Praznik svečnica v slovanskih jezikih (SR 30/4 (1982)) s 33 opombami in povzetkom v italijanščini ter sestavek R. L. Lenčka Štrekljeva pisma Janu Baudouinu de Courtenayu (SR 33/1 (1985)) s 148 opombami, povzetkom v ruščini in seznamom literature.



LITERATURA

- Uroš BONŠEK idr., 2008: Uredniška politika in formalne lastnosti razpravnih besedil *Slavistične revije* med letoma 1948 in 1977. *Slavistična revija* 56/1. 51–63.
- Nataša JAKOP, 2001: Vsebinska tipologija opomb. V: *Nastajanje strokovnih in znanstvenih besedil: med pisanjem in družbenim kontekstom*. Ljubljana: Študentska založba. 36–52.
- Nina NOVAK, Lara GODEC, 2003: Formalne lastnosti razpravnih besedil v *Slavistični reviji* (1991–2002). *Slavistična revija* 52/4. 411–28.

SUMMARY

The analyzed thirteen-year period in publication of *Slavistična revija*, which is a scholarly periodical of Slavistično društvo Slovenije [Slavic Society of Slovenia], can be divided into two periods with respect to the journal's editor-in-chief, i.e., Jože Toporišič served in this capacity from 1978 to the first half of 1980, Franc Zadavec from the second half of 1980 to 1990. The change of the editor-in-chief is not noticeable in the content nor the formal conception of the journal, i.e., Zadavec continued Toporišič's basic principles and did not change the basic design or structure, which was standardized during Toporišič's governance and has been preserved to the present. The number of members on the editorial board and its composition frequently changed during this time, except for the linguistic editor and editor of literary studies, which were throughout this period Jože Toporišič and Boris Paternu, respectively. Literary theory and history consistently had somewhat larger share than linguistics.

During this period, 336 scholarly articles were published, on average 14 pages in length, divided between 40 regular and 9 special, thematic, issues, an average of 7 articles per issue. In terms of areas covered by the texts, there are three major types of articles: 162 (majority) linguistic, 145 literary, and 29 articles that, considering the programmatic concept of the journal, should be categorized as the "other". Most articles (289) are written in Slovene, then in Serbo-Croatian (20), German (14), and English (8); other languages are represented to a lesser extent. The average length of articles is 14 pages, their authors are mostly Slovenes, working at Slovene and other research and educational institutions. The following formal elements of the scholarly apparatus can be observed in the analyzed articles: (1) there are no key words included during this period; (2) with the exception of three, all articles have bi-lingual, Slovene and English, abstracts, the majority of them shortly summarizing the article, some introducing the main topic, and some have both; (3) the footnotes are included in 301 article with the average of 27 footnotes per article, most of them belonging to the informative and mixed types, with linguistic articles containing a fairly large share of footnotes stating opinions instead of factual information (which is predominant in the footnotes of literary studies); (4) summaries of various lengths are included in 327 articles; in the first three volumes under investigation, the predominant language of summaries is Russian, then it moves (by frequency) to third place, following English (first) and German (second); (5) in the great majority of articles the literature and sources are identified in the informative footnotes, followed by articles where referring to other texts is in the form of references within the main text, which are disambiguated at the end in the list of references (literature and sources); some articles have only references and some only a list of references, i.e., with respect to quotation of literature and sources there is a great inconsistency throughout the thirteen volumes.